

Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek

Beretning 2008

DEff

Danmarks Elektroniske
Fag- og Forskningsbibliotek

**Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek
Beretning 2008**

Udgivet 2009 af
Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek
Styrelsen for Bibliotek og Medier
H.C. Andersens Boulevard 2
1553 København V

Tel 33 73 33 73
Fax 33 73 33 72
deff@bibliotekogmedier.dk
post@bibliotekogmedier.dk
www.deff.dk
www.bibliotekogmedier.dk

Grafisk tilrettelæggelse: kühnel a:s
Tryk: Rosendahls - Fihl Jensen A/S
Oplag: 900
ISBN: 978-87-92057-64-8
ISBN elektronisk: 978-87-92057-65-5

Forord

Året 2008 var det sidste år af DEFF-styregruppens toårige mandatperiode, og styregruppen kan se tilbage på to produktive år. En lang række projekter og indsatser er blevet igangsat, samarbejdet mellem de deltagende parter er blevet udbygget og dele af fundamentet for en ny styregruppes strategiske arbejde er blevet lagt.

Projekter og indsatser

En uændret vision og mission for DEFF har sammen med et antal strategidokumenter udgjort den strategiske ramme for DEFFs projekter. Under disse rammer har DEFFs programgrupper formuleret handlingsplaner, der blev godkendt af styregruppen, og programgrupperne har siden sikret projektansøgninger til projekter, der udfylder handlingsplanerne.

Fra perioden er der følgende eksempler på vigtige projekter og indsatser:

- To forprojekter om databrønde til brug for bl.a. avancerede integrerede søgesystemer
- Online service med leverance af elektroniske bil- leder af bogforsider til brug under søgning
- Effektivisering af katalogiserings- og søgearbejde gennem yderligere fællesskab om Danbib
- Integration af danske biblioteker i OCLCs WorldCat
- Udbredelse af forskningsregistreringssystemet PURE
- Open Access arbejde bl.a. gennem det internationale partnerskab Knowledge Exchange
- Generel konsolidering herunder økonomisk støtte i udvalgte tilfælde
- Understøttelse af informationskompetence gennem udvikling af UB-testen
- Deltagelse i international udvikling af Open Source lagringssystemet Fedora.

Fundament for det videre arbejde

Styregruppen har i 2008 lagt fundamentet for det videre arbejde i DEFF ved at gennemføre et internationalt review af DEFF, igangsætte en analyse af fremtidens biblioteksbetjening af forskere samt en cost-benefit analyse af alternative publiceringsmodeller. Ligeledes vil Danske Universiteters notat om universitetsbibliotekerne i Danmark fra november 2008 bidrage som ramme for det fremtidige arbejde i DEFF.

Sammenfattende har DEFF haft en særdeles tilfredsstillende fremdrift, og den nye styregruppe har hermed et solidt afsæt for den fortsatte udvikling af DEFF.

Bo Öhrström
Vicedirektør, Styrelsen for Bibliotek og Medier
DEFF-ansvarlig

Samarbejdet

DEFF søger at understøtte samarbejde i alle relevante tilfælde ud fra en overbevisning om at samarbejde er den eneste vej til at overkomme en stigende kompleksitet og et voksende økonomisk pres. Det er glædeligt at se at dette fokus fastholder og udbygger samarbejdet mellem ministerierne, institutionerne og de internationale partnere på DEFFs område. Gode eksempler på dette er initiativer som disse:

- Den danske føderation for adgangsstyring WAYF
- Videnskab.dk med ledelsesstøtte i etableringsperioden
- Bibliometrisk forskningsindikator herunder bl.a. arkitekturgenbrug fra Den Danske Forskningsdatabase
- Licensarbejdet med over 250 kontrakter og mere end 200 institutioners deltagelse
- Fortsættelse af det internationale Knowledge Exchange partnerskab efter evaluering af de første tre års samarbejde.

Aktiviteter

Aktiviteterne i sekretariatet i 2008 har været præget af programgruppernes høje aktivitets- og ambitionsniveau, organisationsudviklingen i sekretariatet og DEFF-reviewet. Ligeledes har sekretariatet skullet forberede optagelsen af de almene gymnasier, social- og sundhedsskolerne (SOSU'erne) og Voksen- og UddannelsesCentrene (VUC'erne) i DEFF. Disse indtrådte i DEFF-samarbejdet pr. 1. januar 2009. De udgør knap 200 institutioner, og det har været afgørende at geare DEFFs organisation til håndteringen af de nye deltagere. Sekretariatet har desuden arbejdet på at forberede den nye styregruppes tiltrædelse, med udløb af den bestående styregruppes mandat den 31. december 2008.

På sekretariatsområdet er der blevet arbejdet på nye retningslinjer for ansøgninger og samspillet med programgrupperne.

Ud over de daglige driftsopgaver har sekretariatet i årets løb arbejdet videre med forskellige faglige udviklingsopgaver. Et af de mere ressourcekrævende projekter har været arbejdet med etablering af en databrønd. I forbindelse med afklaringsprojekterne i programgruppen Informationsforsyning deltog sekretariatet i udarbejdelsen af den afsluttende rapport, ligesom sekretariatet ved årsskiftet 2008/2009 er i fuld gang med at følge op på arbejdet.

Herudover har sekretariatet ligeledes varetaget en række opgaver i forbindelse med arbejdet med den bibliometriske forskningsindikator.

Bibliotekssektoren har her været inddraget i arbejdet med en teknisk infrastruktur for forskningsregistrering, der kan understøtte bevillingstildeling til universiteterne på baggrund af forskningsaktivitet (de såkaldte kvalitetsfordelte basismidler).

Det internationale samarbejde i Knowledge Exchange (KE) har ændret organisationsstruktur i løbet af 2008. På baggrund af en evaluering af samarbejdet er parterne blevet enige om at danne en mindre og mere beslutningsdygtig styregruppe med blot én ledelsesrepræsentant fra hver af de tre samarbejdsorganisationer JISC (Joint Information Systems Committee) i Storbritannien, SURFfoundation i Holland og DFG (Deutsche Forschungsgemeinschaft) i Tyskland. Fremadrettet vil den strategiske styring således være placeret i styregruppen kombineret med et årligt Strategisk Forum, med deltagelse af partnernes top-ledelser. Det Strategiske Forum blev afholdt i november måned med succes, og alle var enige om at arbejde videre med hovedtemaerne fra 2008 samt at intensivere dialogen med EU-Kommissionen. Den endelige kontrakt om et fortsat KE-samarbejde er blevet underskrevet af de fire partnere og gælder tre år fra den 1. september 2008 til den 1. september 2011.

I september 2008 blev der afholdt et DEFF-review, hvor nøglepersoner fra det internationale miljø var inviteret til, sammen med styregruppen og program-gruppeformændene, at drøfte DEFFs strategi, vision, handlingsplaner og det generelle virke. Resultatet var to givtige dage, som gav stof til eftertanke.

DEFF-ansvarlig Bo Öhrström sidder fortsat i styregruppen for videnskab.dk som Kulturministeriets repræsentant. Portalen, der bl.a. har til formål at skabe mere opmærksomhed om forskningsinstitutionerne og gøre disse spændende for børn og unge, blev lanceret med stor succes i begyndelsen af 2008. Bo Öhrström besidder desuden formandsposten for WAYF-styregruppen. Endelig er Bo Öhrström som formand for Teknisk Udvalg fortsat stærkt engageret i implementeringen af den bibliometriske indikator for Forsknings- og Innovationsstyrelsen. Den bibliometriske indikator bygger på teknologien fra Den Danske Forskningsdatabase.

Sekretariatet har indgået aftale med konsulent-firmaet The Lime Guild om at udarbejde en analyse af fremtidens biblioteksbetjening af forskere. Den endelige rapport forventes at ligge klar i løbet af efteråret 2009.

Licenser

Uddannelsesområdet har i de seneste år været præget af en lang række fusioner. Når institutioner fusionerer skal de licensaftaler, som hver institution havde inden fusionen, samles til en ny kontrakt for den nye institution. Derudover sker der ofte en reorganisering af licensarbejdet på den ny-fusionerede institution.

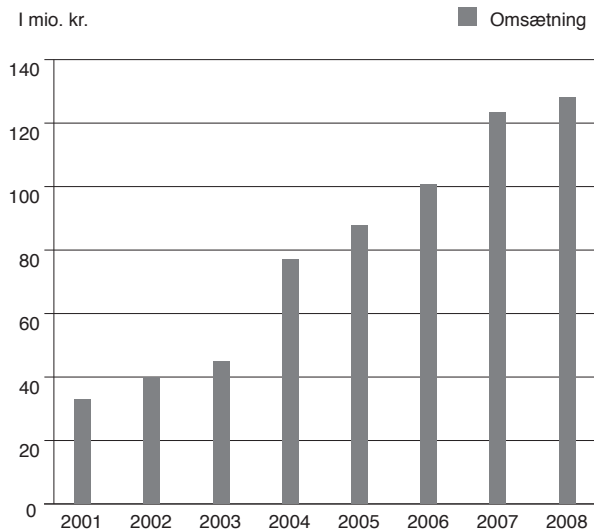
På licensområdet har der i 2008 således været fokus på at konsolidere opgaverne omkring fusioner og licensaftaler. Der har været mange justeringer i forhold til opgaveløsningen, både i forhold til bibliotekerne men også i forhold til forlagene.

Omlægningen af licensfaktureringen startede den 1. januar 2008, og der faktureres nu to gange om året: Den 1. april og den 1. oktober. Denne omlægning har givet en mere overskuelig information om licensaftaler og priser for de enkelte institutioner. Der arbejdes forsat med at udvikle denne løsning

for så vidt muligt at imødekomme de deltagende bibliotekers ønsker.

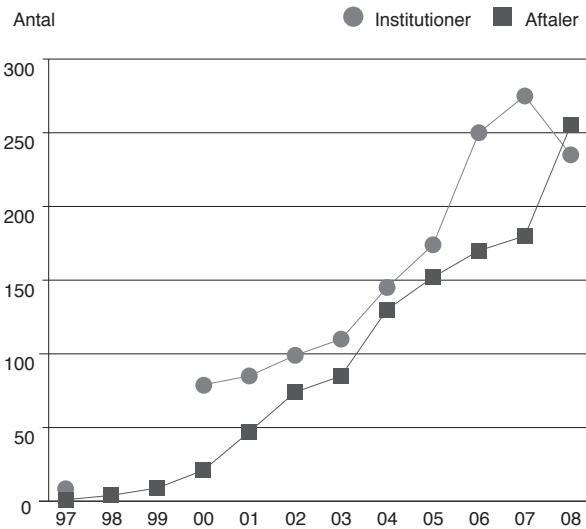
I licensgrupperne Licensgruppen for Universiteter og Forskningsinstitutioner (LUF) og Licensgruppen for Uddannelsesbiblioteker (LUB) har der været stor aktivitet. Der har været afholdt fire møder i løbet af året for begge grupper. Sideløbende er der blevet nedsat flere arbejdsgrupper, der på baggrund af Handlingsplanen 2007-2009 ser på udviklingen og løsningen af opgaver i relation til licensaftalerne. I LUF er der bl.a. nedsat en arbejdsgruppe, der ser på udviklingen af nye prismodeller for licenserne. En anden arbejdsgruppe har via en spørgeskemaundersøgelse kortlagt brugen af danske licenser i bibliotekerne. En tredje arbejdsgruppe planlægger en temadag om e-bøger, der skal afholdes primo 2009. LUB har indsamlet materiale til et idékatalog for markedsføring, som vil blive publiceret på www.deff.dk.

Forskningsbibliotekernes indkøb af elektroniske ressourcer gennem DEFF 2001-2008

Figuren viser udviklingen i omsætningen i licenssamarbejdet i årene 2001-2008. Som det fremgår, har omsætningen været støt stigende og har nu rundet 128 mio. kr. årligt. Denne forventes at fortsætte med den hidtidige stigningstakt.

Udviklingen af antal licenser og institutioner

Nedgangen i kurven over Institutioner skyldes fusionerne på universitets- og professionshøjskoleområdet.

Organisation i 2008

Koordinationsudvalget for DEFF

- Afdelingschef Steen Kyed, Kulturministeriet (KUM) **(formand)**
- Kontorchef Katrine Tarp, Kulturministeriet (KUM)
- Vicedirektør Hans Müller Pedersen, Forsknings- og Innovationsstyrelsen (VTU)
- Specialkonsulent Peter Uffe Meier, Forsknings- og Innovationsstyrelsen (VTU)
- Styrelseschef Lars Mortensen, Undervisningsministeriet (UVM)
- Fuldmægtig Mads Mikkelsen, Undervisningsministeriet (UVM)

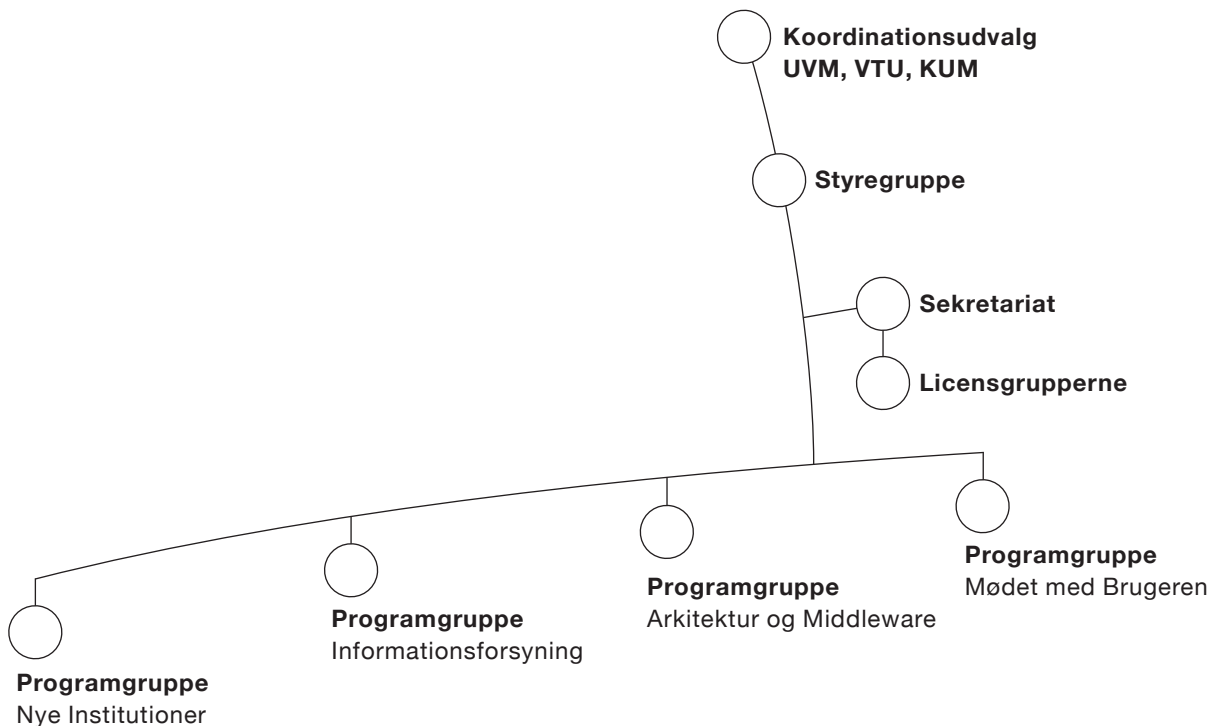
DEFF-ansvarlig

Bo Öhrström

- Vicedirektør Bo Öhrström, Styrelsen for Bibliotek og Medier

Diagram

Styregruppen for DEFF

- Vicedirektør Kim Østrup, IBM Danmark A/S **(formand)**
- Direktør Gert Bechlund, Copenhagen Business School
- Direktør Poul Bjerregaard, Århus Købmandsskole (udtrådt medio 2008)
- Direktør Svend Larsen, Statsbiblioteket
- Direktør Erland Kolding Nielsen, Det Kongelige Bibliotek
- Dekan Børge Obel, Handelshøjskolen, Aarhus Universitet (udtrådt medio 2008)
- Biblioteksleder Peter Rubeck, University College Nordjylland
- Udviklingsdirektør Annette Winkel Schwarz, DTU VITIS
- Direktør Jens Thorhauge, Styrelsen for Bibliotek og Medier

Styregruppen fra venstre top: Kim Østrup, Gert Bechlund, Poul Bjerregaard, Svend Larsen, Erland Kolding Nielsen, Børge Obel, Peter Rubeck, Annette Winkel Schwarz, Jens Thorhauge

Programgrupper

Arkitektur og Middleware

- Arne Sørensen, Statsbiblioteket (**formand**)
- Ole Michaelsen, Københavns Tekniske Bibliotek
- Kasper Løvschall, Aalborg Universitetsbibliotek
- Ingelise Stæhr, Syddansk Universitetsbibliotek
- Anders Christensen, Det Kongelige Bibliotek, Nationalbibliotek og Københavns Universitetsbibliotek
- Peder Lærke Nielsen, CBS Bibliotek
- Tonny Laursen, Roskilde Universitetsbibliotek
- Christian Tønsberg, Danmarks Tekniske Informationscenter
- Karina Steffen, Statsbiblioteket
- Bo Öhrström, Styrelsen for Bibliotek og Medier
- Jakob Heide Petersen, Styrelsen for Bibliotek og Medier

Informationsforsyning

- Mogens Sandfær, Danmarks Tekniske Informationscenter (**formand**)
- Per Steen Hansen, Aalborg Universitetsbibliotek
- Anna Mette Morthorst, ASB Biblioteket, Aarhus Universitet
- Claus Vesterager Pedersen, Roskilde Universitetsbibliotek
- Ingelise Stæhr, Syddansk Universitetsbibliotek
- Lars Nondal, CBS Bibliotek
- Alfred Heller, Danmarks Tekniske Informationscenter
- Karin Lodberg, VIA University College
- Ellen V. Knudsen, Statsbiblioteket
- Frede Mørch, KULife
- Lise Mikkelsen, DEFF-sekretariatet

Mødet med Brugeren

- Tina Pipa, Københavns Universitets Bibliotek – Fakultetsbibliotek for Samfundsvidenskab, Det Kongelige Bibliotek, Københavns Universitetsbibliotek (**formand**)
- Michael Poltorak Nielsen, Statsbiblioteket
- Thomas Hansen, Aalborg Universitetsbibliotek
- Karen Harbo, ASB Biblioteket, Aarhus Universitet
- Jørgen Madsen, Det Kongelige Bibliotek, Nationalbibliotek og Københavns Universitetsbibliotek
- René Steffensen, CBS Bibliotek
- Birgit Brink Lund, Tietgen Business School
- Anne Sandfær, DEFF-sekretariatet

Nye Institutioner

- Mai Aggerbeck, VIA University College, Holstebro (**formand**)
- Gitte Gjøde, Ingeniørhøjskolen, Århus
- Thomas Kjær, University College Nordjylland
- Lars Kofod-Jensen, Frederiksberg Seminarium, Professionshøjskolen Metropol
- Lis Faurholt, University College Syd
- Bente Thorup Andersen, University College Nordjylland
- Niels Hasselgaard Jensenius, Det Administrative Bibliotek
- Ellen Bohlbro, CVU Jelling (udtrådt medio 2008)
- Jakob Nedergaard Mortensen, DEFF-sekretariatet
- Kirsten Due, DEFF-sekretariatet

Licensgrupper

Licensgruppen for Universiteter og Forskningsinstitutioner (LUF)

- Anna Mette Morthorst, ASB Biblioteket, Aarhus Universitet (**formand**)
- Anette Schneider, Danmarks Tekniske Informationscenter
- Barbara Melchior, KUBIS
- Birgit Brejnebøl, CBS Bibliotek
- Jette Fugl, KU Life
- Lene Stampe Mortensen, Roskilde Universitetsbibliotek
- Lone Madsen, Syddansk Universitetsbibliotek
- Lone R. Katberg, Aalborg Universitetsbibliotek
- Marianne Vadgaard Christensen, Statsbiblioteket
- Susanne Preusse, Danmarks Tekniske Informationscenter
- Anne Marie L. Danielsen, VIA University College Campus Horsens. Biblioteket
- Birgit Rabitz, Herlev Hospital. Fagbibliotek
- Karsten Roos, Kunstakademiets Arkiteksskoles Bibliotek
- Kirsten Bisgaard, Forsvarets Center for Lederskab
- Sofie Bonde Wodschow, Det Administrative Bibliotek
- Janne Vendt, DEFF-sekretariatet
- Lotte Jørgensen, DEFF-sekretariatet

Licensgruppen for Uddannelsesbiblioteker (LUB)

- Karin Lodberg, VIA University College (**formand**)
- Lisbeth Andersen, Hasseris Gymnasium
- Merethe Bloch Stein, Espergærde Gymnasium & HF
- Helle Behrens Eriksen, Køge Handelsskole
- Birgitta Vikström, Professionshøjskolen Metropol
- Peter Hald, Københavns Tekniske Bibliotek
- Benedicte Kirkegaard (observatør), Gentofte Bibliotekerne
- Kristine Hinrichsen, University College Nordjylland
- Connie Kjærgaard, Syddansk Erhvervsskole, Biblioteket Odense
- Birgitte Sass (suppl.), University College Sjælland
- Lone Hansen (suppl.), University College Nordjylland
- Annette Grube Lorentzen (suppl.), IBC Kolding
- Helena Ekelund (suppl.), Handelsskolen København Nord
- Susanne Nielsen (suppl.), Holstebro Tekniske Skole
- Lotte Sterup, DEFF-sekretariatet
- Kirsten Due, DEFF-sekretariatet
- Dorte Thuesen, DEFF-sekretariatet

Programgruppen: Arkitektur & Middleware

Formand:
Arne Sørensen

Programgruppens hovedopgaver er at opbygge en IT-arkitektur, der sikrer en sammenhængende dansk IT-infrastruktur for bibliotekerne i almindelighed og forskningsbibliotekerne i særdeleshed, at sikre en arkitektur der indgår i en sammenhængende dansk arkitektur for moderne borger- og brugerservices og effektiv digital forvaltning samt at støtte etablering af egentlige fælles komponenter og fælles driftsløsninger for bibliotekerne.

Områdets handlingsplan er opdelt i fem indsatsområder:

- Forenkling og konsolidering i nationale fællesskaber
- Arkitektur og grænseflader for "Integrated Search"
- Bruger- og adgangsstyring
- Biblioteket i det digitale Danmark
- Forretningsprocesser.

Som en fælles aktivitet har mange af programgruppens medlemmer deltaget i IT- og Telestyrelsens IT-arkitekturkonference i april 2008.

Aktiviteter

Der har været syv aktive projekter i 2008. Heraf er tre projekter afsluttet i løbet af året:

Danbib som ægte fælles katalog

Projektet har udarbejdet en model som i sin yderste konsekvens kan betyde en radikal omlægning af det workflow, der i dag anvendes til katalogisering af fysisk materiale. Grundidéen er at understøtte en dynamisk proces, hvor posterne i fælleskatalogen til enhver tid er opdateret til et ideelt kvalitetsniveau, og hvor de enkelte biblioteker kan koble deres lokale udgaver af posten på fællesposten, således at fælles opdatering automatisk udbredes overalt i en automatisk proces. Formålet er således både en kvalitetsforbedring og en effektivisering. Projektet har haft rigtig mange interessenter med ca. 50 deltagere involveret i den centrale workshop. Til trods for at projektet vedrører et af de traditionelle områder og stiller spørgsmålstejn ved tidligere tiders dyder og kvalitetsnormer på området, blev projektets anbefaling alligevel at gå videre med et egentligt implementeringsprojekt. Opbakning hertil skal så vise om det lykkes at komme helt i mål med omlægningen. Implementeringsprojektet vil blive gennemført i 2009.

Danske Biblioteker i Worldcat

Projektet har to formål: For det første at forbedre grundlaget for genbrugskatalogisering gennem adgang til Worldcat, der er verdens største katalog

over fysisk biblioteksmateriale, og for det andet at udstille danske bibliotekers materiale mere systematisk i Worldcat og dermed fremme det internationale udlån fra danske biblioteker. Projektet er således i familie med *Danbib som ægte fælles katalog*, men i modsætning til dette ændrer Worldcat-projektet ikke ved de gængse arbejdsgange på bibliotekerne. Opbakningen omkring projektet har derfor været helt entydig. Også for dette projekt skal der ske en implementeringsopfølgning i 2009, hvor de korte forsøg afløses af en egentlig fuld drift.

Forundersøgelse af forretnings- og aftalemodeller for services

Formålet med projektet var at undersøge bibliotekssektorens behov for fælles retningslinjer for forretnings- og aftalemodeller omkring det at udbyde og aftage forskellige typer af services. Der var tale om en forundersøgelse via en kvalitativ interviewrunde hos forskellige relevante biblioteker og indhentning af inspiration fra andre offentlige og private organisationer. Projektet konkluderede at udarbejdelse af egentlige business cases (og modeller herfor) ligger uden for programgruppens arbejdsfelt, og snarere i ledelserne og generel forretningsudvikling for biblioteker. Projektets anbefaling er udarbejdelse af en DEFF-standardkontrakt, der kan bruges på tværs af biblioteker, når der skal indgås aftaler med interne eller eksterne aftagere. Der er pt. ikke planlagt nogen opfølgning på projektet.

Andre initiativer

Programgruppen har fortsat en væsentlig andel i det nationale projekt om bruger- og adgangsstyring, som nu organiseres i www.wayf.dk. Det sker dels via væsentlige roller i styregruppen for dette fællesministerielle initiativ, dels ved at der gennemføres støttende og udnyttende projekter som det igangværende projekt: Tilknytning af kommercielle bibliotekstjenester til Wayf.

Sammenfattende har programgruppen taget initiativer, som er væsentlige for yderligere samarbejde og konsolidering blandt forskningsbibliotekerne. I mange tilfælde er sektoren dog præget af traditioner og institutionsegoisme, som gør betingelserne for egentlig etablering af fællesløsninger særdeles vanskelige. I perioden er der dog set andre initiativer der arbejder i retning af fælles systemer og konsolidering. Det gælder f.eks. anbefalingerne i Danske Universiteters rapport om biblioteker og i initiativet bag Statens IT som begge så dagens lys i 2008.

Læs mere på

<https://infoshare.dtv.dk/twiki/bin/view/ArkitekturMiddleware/WebHome>

Programgruppen: Informationsforsyning

Formand:
Mogens Sandfær

Programområdet beskæftiger sig med de digitale bibliotekers *indhold*.

For det første den information, der produceres af bibliotekets egen institution og som der er en helt særlig lokal interesse i at forvalte på bedst mulig vis (opsamle, organisere, registrere, bevare, formidle). Der er her tale om institutionernes videnskapital.

For det andet den information, der er produceret et andet sted (typisk i udlandet), men som er en nødvendig forudsætning for institutionens forskning, læring, innovation og myndighedsbetjening. Her drejer det sig om licenser og databrønde og om at få mest muligt til lavest mulige pris.

For begge typer indhold gælder det at digitaliseringen hastigt ændrer de organisatoriske betingelser og modeller for håndtering og formidling af videnskabelig information. Således er Open Access, fri informationsadgang for alle læsere uanset institu-

tionstilknytning, et fremadstormende koncept, der udfordrer det etablerede fastforms-orienterede setup, hvor forlag og biblioteker udgør de nødvendige instanser mellem forfatter og læser. Såvel DEFF generelt som programområdet i særdeleshed støtter aktivt denne udvikling og bibliotekernes omstilling til nye og spændende roller i den digitale informationsformidling.

Aktiviteter

Programgruppen har afholdt seks heldagsmøder og støttet gennemførelsen af en lang række projekter, der tilsammen adresserer store dele af områdets temaer og som bærer vidnesbyrd om en meget produktiv periode for DEFF-indsatsområdet:

- *Nationallicenser* – at få andel i globaliseringsmidlerne til at anskaffe digitale tidsskrifter til hele det akademiske Danmark
- *Databrønd* – fælles datamæssigt backoffice, der importerer og klargør digital litteratur, så den let kan indgå i og formidles via bibliotekernes portaler
- *Open Access roadmap* – beskrivelse af situationen, nationalt og globalt, vigtige trends og mulige indsatser for DEFF

- *Open Access selvarkivering* – fælles initiativ til stimulering af fuldtekst-deponeringen i universiteternes forskningsdatabaser og dermed Open Access
- *Open Access netværk* – et netværk af områdets aktive og eksperter ved såvel universiteter som "nye" institutioner – en støtte til programområdets forankring i bibliotekslandskabet
- *Digital bevaring* – udvikling af bevaringstjenester til institutionernes forskningsdatabaser og andre repositories
- *Fuldtekstdata fra danske fagbøger* – digitalisering til brug for integrated search med afklaring af såvel tekniske som rettighedsmæssige aspekter
- *Konferencesystemer* – fælles test af systemer, videndeling om organisering af en sådan ny service i biblioteksregi, og dannelse af et nationalt erfanetværk for de aktive
- *Metadataformat for projekter* – nyt format til Den Danske Forskningsdatabases portefølje, således at ensartet projektinformation fremover kan indsamles
- *eScience roadmap* - beskrivelse af situationen, nationalt og globalt, vigtige trends og mulige indsatser for DEFF
- *Knowledge Exchange* aktiviteter – DEFFs internationale samarbejdsparaply er primært aktiv på dette programområde, hvorfor mange medlemmer af programgruppe og OA-netværk er involveret i internationale komitéer og projekter.

Perspektiver

Efter DEFFs rekonstituering i foråret 2009 forventes programområdet fortsat at fastholde samme brede, centrale placering og samme høje bevillings- og aktivitetsniveau i den kommende periode.

Programområdet har lavet en aftale om at få programgruppen Arkitektur og Middleware til at forestå en række tekniske tiltag på Informationsforsyningsområdet, som således i højere grad kan fokusere på Open Access, forskningspublicering, forskningsdata og undervisningsmaterialer. Naturligvis uden at glemme at følge op på områdets væsentlige landvindinger på licens- og databrøndsområderne.

Læs mere på <https://infoshare.dtv.dk/twiki/bin/view/Informationsforsyning/WebHome>

Programgruppen: Mødet med Brugeren

Formand:

Tina Pipa

Dette er programgruppen mellem brugerne og produktet. Fokus er forsøgt flyttet fra bibliotekslogik til brugerlogik. Programgruppen prioriterer viden om brugerne for at fremtidens biblioteker skal kunne levere information og service på en måde, som fremstår meningsfuldt integreret med de systemer, som brugerne benytter. Programgruppen har valgt at forfølge syv programpunkter: brugerne, samarbejde med brugerne, informationsforsyning, informationskompetence, e-læring, eksperimenter med nye kommunikationsformer og -platforme, samt markedsføring. Endeligt har medlemmerne forsøgt at arbejde procesorienteret og videndelende, med fokus på den medarbejderdrevne udvikling.

Aktiviteter

Programområdets relativt store procesorientering har blandt andet medført afholdelse af en række møder, kurser og publikationer. Ligeledes er følgende projekter blevet færdige i 2008:

UBtesten.dk

UBtesten.dk er nu oversat til engelsk og tilgængelig på www.librarytest.dk.

stopplagiat.nu

www.stopplagiat.nu nåede kun lige at komme på webben, før der kom ønsker om også at få den oversat til engelsk. Projektet er blevet meget vellykket, med et tillæg af interaktive øvelser. Den store benyttelse er ikke mindst sikret ved en god forankring hos undervisere og studieledere, samt ikke mindst en meget bred gruppe af forskningsbiblioteker, fordi selve projektgruppen udgjordes af Danmarks Forskningsbiblioteksforenings Forum for Brugeruddannelse.

Levende billeder

Levende billeder findes på www.bibfilm.dk. Her er generiske eksperimenter med video på nettet, som et bud på fremtidens markedsføringsredskab. Der findes tre typer film med bl.a. en meget imponerende række af "universitetsstjerner", der er fortalere for biblioteket som vidensressource og studiestimulering.

Integreret søgning

Der er lavet en usability analyse af et af de store integrerede søgesystemer (Primo). Også her er der lagt vægt på at udtrække den generelle læring, og optagelserne af brugermødet er lagt på pro-

gramgruppens wiki. Som et lille konkret eksempel på betydningen af brugerdialog, viste den at den adspurgte brugergruppe foretrak, at muligheden for at tage bibliotekets materialer ikke skulle hedde 'tag', men Brugernes 'emneord'. Hermed blev servicen forståelig og relevant for dem i en studiemæssig kontekst, frem for f.eks. i en mere rekreativ social sammenhæng som på facebook.

Eksplorative søgninger

Endeligt er det sidste projekt i perioden netop igangsat. En forundersøgelse om eksplorative søgninger. Et spændende projekt, der vil udvikle bibliotekets rolle i informationssøgningen.

Programgruppen har fortsat haft fokus på formidling – det er også blevet til et par internationale besøg med præsentation af dansk biblioteks e-læring – og ikke mindst er fokus på markedsføring til slutbrugerne fastholdt. Her er der blevet gjort gode erfaringer med merchandise som opmærksomhedsskaber.

Samlet set er det kendetegnende for projekterne i programgruppens regi, at det er relativt små og billige projekter, der møder et brugerbehov, er lavet i samarbejde med brugere, skaber opmærksomhed og er umiddelbart anvendelige!

Fremtiden er her allerede

Programgruppen er blevet bedt om at forsætte en periode mere og har brugt en del af 2008 på dialog med DEFF-sekretariat, styregruppe og med det internationale review-panel om, hvilke forandringer programgruppen ønsker for at sikre større nytte og sammenhæng i projekt- og aktivitetstiltagene.

Programområdets handlingsplan er klar, og den kommer til at handle endnu mere om metoder til afdækning af brugeradfærd- og behov og specifikt om at udnytte potentialet i web 2.0. for DEFF bibliotekerne.

Læs mere på <https://infoshare.dtv.dk/twiki/bin/view/MoedetMedBrugeren/WebHome>

Programgruppen: Nye Institutioner

Formand:

Mai Aggerbeck

Programgruppens primære opgave er at sikre varetægelse af Undervisningsministeriets institutioners deltagelse i og ønsker til DEFF. Fokus for dette arbejde har været at indsatsområderne og den fortsatte udvikling af disse skal understøttes af dialog. Den overordnede ramme omfatter også biblioteksperspektivet i relation til et samfund, hvor viden og videnbegrebet er kommet på dagsordenen – og den betydning perspektivet får for bibliotek og uddannelse i arbejdet med viden og videnprocesser. Formuleringen af programområdets indsatsområder og de konkrete projekter udspringer af disse refleksioner, der også rummer spørgsmålet om, hvilke udfordringer biblioteksfunktionen står overfor i fremtiden. Endelig er det et mål at implementere systemer og løsninger, der er udviklet af de andre programområder.

Aktiviteter

Nye Institutioner har i 2008 haft følgende aktiviteter inden for programområdets indsatsområder:

Kommunikation

Udvikling af en kommunikationsstrategi for Nye

Institutioner på baggrund af en behovsanalyse med interviews. Målsætningen er opfyldt. Aktiviteter:

- Workshop med deltagelse af bibliotekarer, undervisere, biblioteks-, videncenter- og uddannelsesledere
- Fokusgruppeinterview med udvalgte DEFF-repræsentanter
- Artikler i DF Revy, Magisterbladet, Uddannelsesbibliotekaren samt diverse nyhedsbreve.

Informationsforsyning og videnstyring

Digitalisering af relevant undervisningsmateriale samt integration i undervisning og vejledning. Biblioteksfunktionen bliver synlig i nye strukturer og former for relationer med brugerne og er med til at sikre at videndeling foregår med henblik på disseminering i organisationen. Aktiviteter:

- E-bogs- og scanningsprojekt: forundersøgelse afsluttet
- PURE: tilpasning af PURE til professionshøjskolerne i Danmark er påbegyndt
- Knowledge and Information Community: udvikling af et interaktivt læringsrepositorie er påbegyndt
- Databrøndsprojektet: Nye Institutioner er repræsenteret i projektet.

Informationskompetence og e-læring

Understøttelse af opbygning af studerendes informationskompetencer på alle uddannelsesniveauer og i praksis samt bidrag med idéudvikling omkring informationskompetence. Biblioteksfunktionen

indtænkes som en værdifuld ressource i forbindelse med udviklingen af nye eksperimenterende undervisnings- og vejledningsformer. Aktiviteter:

- Temadag om informationskompetence: temadagen er afviklet. Etablering af netværk mellem bibliotekarer og undervisere er påbegyndt
- Seminar om informationskompetence i en samfundsmæssig belysning: planlægning i gang i samarbejde med netværket VidenDanmark og Danmarks Biblioteksskole. Afholdes den 22. april, 2009. Vision i forlængelse heraf: udvikling af videndelingswiki om informationskompetence
- LibGuide: afklaringsprojekt omkring informationskompetence og e-læring til HHX, HTX og STX er afsluttet
- Mentorstøttet efteruddannelse på arbejdspladsen. Afklaringsprojektet er igangsat og afsluttes april 2009
- E-læringsmodul i vidensøgning. Opgaven er stillet af Undervisningsministeriet til professionshøjskoler og @ventures. Opgaven er afsluttet.

samt en styrket indsats for biblioteksfunktionens opkvalificering i forhold til videnprocesser i lokale kontekster. Endelig er der en forventning om, at Nye Institutioners udvidelse med repræsentanter fra det gymnasiale område og en repræsentant fra forskningsbibliotekerne vil kunne bidrage med yderligere idéudvikling af programgruppens indsatsområder.

Læs mere på <https://infoshare.dtv.dk/twiki/bin/view/NyeInstitutioner/WebHome>

Fremtidige perspektiver

Programgruppen forventer i 2009 at undersøge effekten af gruppens arbejde på alle niveauer, at følge op på igangsatte projekter samt at udbygge netværk og relationer, såvel internt som eksternt, med henblik på en fortsat perspektivering og videreudvikling af arbejdet. Konkret forventes en øget implementering af tilpassede teknologiske systemer og løsninger

Licensgruppen for UddannelsesBibliotekarere (LUB)

Formand:
Karin Lodberg

2008 var et år med mange nye tiltag på LUBs område. Der er blevet ansat nye konsulenter i DEFFs licenssekretariat og der er samtidig sket udskiftning og indskrænkning i antallet af repræsentanter på grund af sammenlægning af BITS (Biblioteker på Tekniske Skoler) og Handelsskolebiblioteksforeningen, der herefter kun har én repræsentant og én suppleant.

LUB har i 2008 forberedt sig på fra årsskiftet at blive udvidet med 135 gymnasier, otte VUC'er og 17 SOSU-skoler. I den forbindelse har LUB haft kontakt til Undervisningsministeriet og besøg af konsulent Peter Rubeck med henblik på afklaring af støtte og udviklingsmuligheder på de mange institutioner, hvoraf en stor del ikke har ansat professionelle bibliotekarere.

Konsortiedagen og LUB/LUF temadagen i efteråret 2008 (konference for danske udbydere af e-bøger) er blevet udsat pga. arrangementstrængsel om emnet.

Behandling af licensønsker, beslutning om køb af licenser som har været i test samt løbende tilretning af handlingsplanen har været faste punkter på gruppens møder.

Overgangen til fælles elektroniske DEFF-ressourcer på landets største professionshøjskole har været

vellykket, og modellen har været og vil blive brugt efterfølgende. LUB har endvidere deltaget i Roskilde Universitetsbiblioteks kortlægning af danske licenser på forsknings- og uddannelsesbibliotekerne.

Et licensønskeskema, der blev udarbejdet i 2007, er blevet evalueret og fundet velegnet til at kvalificere både LUBs og LUFs beslutning vedr. indsendte licensønsker, og der er i DEFF-sekretariatet udarbejdet nye procedurer for ansvar, tegning og betaling af licenser.

LUB har i 2008 sat særligt fokus på markedsføring af licenserne over for undervisere og studerende, og der er påbegyndt et arbejde med indsamling af markedsføringsinitiativer, som har været afprøvet på de forskellige uddannelsesinstitutioner. Disse indsamlede initiativer skal nu bearbejdes med henblik på at blive lagt ud på www.deff.dk som idékatalog til fælles inspiration og brug.

VIA University College tog initiativ til et møde mellem DEFF og professionshøjskolebibliotekerne om statistikbehandling. LUB har i den forbindelse udtrykt ønske om at statistikkerne udarbejdes centralt for at sikre entydighed og professionalitet samt tillid til resultaterne. Dette behov forstærkes i kraft af de mange nye institutioner, som skal omfattes af DEFFs virksomhed fra årsskiftet – og som er helt uden tradition for indsamling af statistikdata.

LUB har således lagt an til det kommende års opgaver og nye udfordringer.

Licensgruppen for Universiteter og Forskningsbiblioteker (LUF)

Formand:

Anna Mette Morthorst

2008 har krævet mange ressourcer med opfølgning i kølvandet på de store fusioner på universitetsområdet ude på bibliotekerne og på sekretariatet.

I 2008 implementerede DEFF et nyt fakturerings-system med betalingsrater (april og oktober) og to betalingsoversigter for bibliotekerne. Dette skete i forlængelse af bevillingsreformen og statens overgang til omkostningsbaseret bevillingssystem. Proceduren er løbende blevet drøftet i licensgruppen med forslag til forbedringer.

Knowledge Exchange Tender har resulteret i fem produkter: ALPSP, Bioone, Multi-Science the Scientific World og Wiley/Blackwell E-bøger. Tilbud blev udsendt den 7. maj som tilbud til de fire deltagere - herunder det danske konsortium. Der har været enkelte tilmeldinger til de to første, mens Scientific World Journal er blevet til en national licens med adgang for alle DEFF-biblioteker. Den nationale licens blev en realitet med økonomisk støtte fra DEFF, idet styregruppen har bevilliget midler til at betale for licensen i tre år.

LUF har nedsat forskellige arbejdsgrupper som i 2008 har arbejdet med følgende områder:

Danske licenser: Der er gennemført en spørgeskemaundersøgelse, der har kortlagt, hvilke danske e-produkter forsknings- og undervisningsbibliotekerne har adgang til i dag. Bibliotekerne har givet oplysninger om leverandører, muligheder for adgangsstyring og fjernadgang samt en samlet vurdering af produktet. Undersøgelsen skal blandt andet bruges til at vurdere hvilke produkter, der skal prioriteres i forbindelse med forhandling af nye DEFF-licenser.

E-bøger: Gruppen har kortlagt markedet for e-bogspakker og -platforme. Der er opstillet en liste over eksisterende pakker, og der findes oplysninger som emneområde, prismodel, leverandør, adgangsforhold og licensbetingelser. Desuden har der været arbejdet på at gennemføre en temadag omkring e-bøger. Den afholdes primo 2009.

Flere af LUF-gruppens medlemmer har deltaget i arbejde, som relaterer sig til licensområdet, det gælder DEFF databrønds afklaringsprojektet og en projektgruppe vedrørende WAYF og kommercielle tjenester. Anna Mette Morthorst har været tovholder på projektet med en genansøgning til den nationale pulje for forskningsinfrastruktur samt arbejdet med forundersøgelser til en mulig national løsning med hensyn til linkresolvere.

Mange af de beskrevne initiativer vil kræve opfølgning i 2009. Der vil være et stort ønske om konsolidering og stabil fremdrift på licensområdet efter de travle fusionsår for både bibliotekerne og DEFF-licenssekretariatet.

Knowledge Exchange

Knowledge Exchange (KE) er det internationale videndelingssamarbejde, som Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek (DEFF) siden 2005 har været aktiv i. KE-initiativets partnere er Joint Information Systems Committee (JISC) i Storbritannien, Deutsches Forschungsgemeinschaft (DFG) i Tyskland og universitetsorganisationen SURFfoundation i Holland. De fire organisationer er meget forskellige, både hvad angår organisatorisk struktur, opdrag og mission. Men fælles for dem alle er deres rolle og visioner, når det gælder etablering og udvikling af en sammenhængende Information and Communications Technology (ICT) og informationsinfrastruktur for forskere og studerende. DEFF har siden starten huset det fælles kontor med KE-sekretariatet.

Ny aftale

KE har efter udbud valgt konsulenter, der har evalueret selve KE-initiativet. Evalueringen har dannet grundlaget for KE-partnernes vurdering og beslutning om et fremtidigt samarbejde, herunder form, organisatorisk struktur og udvidelse af medlemskredsen. Af strukturændringer kan nævnes at bestyrelsen er blevet erstattet af en styregruppe med en ledelsesrepræsentant fra hver af partnerorganisationerne, at sekretariatet er blevet integreret mere i den lokale organisation, og KE har ansat en koor-

dinator på halv tid. Et årligt Strategy Forum med bl.a. deltagelse af topledelsen fra partnerorganisationerne anvendes til at sætte den strategiske kurs. JISC, SURFfoundation, DFG og DEFF har tilsluttet sig en ny treårig samarbejdsperiode gældende fra september 2008-2011.

Strategy Forum

Det andet Strategy Forum blev afholdt 10. januar 2008 i Utrecht. Det vigtigste resultat af mødet var en fortsat opbakning til videreførslen af dialogen og samarbejdet, og dermed en ny treårig periode. Ligeledes var deltagerne i Strategy Forum enige om, at den nuværende prioritering skulle udvides til at udvikle en fælles tilgang til både Virtual Research Environments samt bevaring og adgang til primære forskningsdata. Det blev også prioriteret meget højt at etablere en dialog med EU på strategisk, politisk niveau for at informere om KE-partnernes synspunkter vedrørende den foretrukne infrastrukturelle udvikling, herunder European Digital Library.

Det tredje Strategy Forum blev afholdt 21. november 2008 i London og var dermed det første i den nye treårsperiode. Der var enighed om at fortsætte med samme vision som i den tidligere periode og fortsat at styrke dialogen med EU.

Open Access

I september 2008 sendte KE et brev til Janez Potocnik, EU-kommissær for Videnskab og Forskning, med anbefalinger til den videre udvikling af Open Access. KE opfordrede kommissionen til at fortsætte sine bestræbelser på at give offentlig adgang til resultaterne af offentlig finansieret forskning. Janez Potocnik kvitterede for brevet ved at invitere til fortsat dialog og samarbejde.

OA-arbejdsgruppen har i løbet af 2008 afholdt to workshops. Den første blev afholdt i september 2008 med titlen *Expert Workshop on Journal Transition* og den anden *From Principles to Practice in Good Copyright Management* i december. Begge workshops vil i 2009 blive efterfulgt af yderligere workshops inden for emnet.

De fire partnerlande har i løbet af 2008 iværksat en cost-benefit analyse af alternative publiceringsmodeller, der udføres af John Houghton, Victoria University, Australien. JISC-rapporten forventes afsluttet med udgangen af året, mens de resterende afsluttes i 2009.

Nationale licenser i fælles udbud

Det fælles licensudbud, der blev aftalt i 2007, blev afsluttet i begyndelsen af 2008, og fem leverandører blev identificeret. Aftalerne dækker adgang fra 2009,

og de blev sendt ud til institutionerne i de fire lande, som herefter kunne tilmelde sig. Desværre var opbakningen med udgangen af 2008 ikke helt så stor som forventet.

Arbejdsgrupper

Tre nye arbejdsgrupper er startet i 2008, nemlig Virtual Research Environments, Primary Research Data og Libraries in the Digital Age (European Digital Libraries). Der er planlagt flere workshops plus udarbejdelse af en rapport, der skal afklare de juridiske aspekter i forbindelse med ejerskabet til primære forskningsdata.

EU

En af KEs prioriteringer i 2008 har været at fortsætte dialogen og udbygge samarbejdet med EU-Kommissionen.

Internationalt samarbejde

DEFF har i 2008 været involveret i en række internationale fora. Herudover har licensmedarbejderne i sekretariatet haft løbende kontakt med langt overvejende udenlandske leverandører, der normalt kommer til forhandlingsmøder i Danmark eller til forhandlingsmøder i forbindelse med større konferencer i udlandet. DEFF-sekretariatet forhandler årligt en lang række kontrakter med udgangspunkt i en kontraktportefølje på mere end 250 kontrakter. Kontraktvolumen nåede i 2008 op over 128 mio. kr.

- DEFF holdt oplæg på BIBSYS' konference "The Future of Academic Libraries – the Road Ahead" i februar 2008.
- DEFF deltog i april 2008 i den årlige konference i UKSG (United Kingdom Serials Group) i Torquay, hvor der ud over inspiration fra foredrag og workshops er gode muligheder for leverandørmøder og netværkspleje.
- DEFF deltog i april 2008 i JISCs årsmøde i Birmingham. Mødet gav som altid en unik mulighed for at følge og lære af aktiviteterne i det største og bredeste program for digital undervisning og forskning i Europa.
- På det nordiske plan er indkøbssamarbejdet om elektronisk information fortsat bl.a. gennem afholdelse af et fællesmøde i Sverige i juni 2008.

- Licensarbejdet på europæisk plan sker bl.a. fortsat gennem organisationen ICOLC (International Coalition of Library Consortia). Konferencerne skifter halvårligt mellem Europa og Nordamerika, og DEFF deltog i oktober 2008 i konferencen i München.
- DEFF deltog i OCLCs RLG Programs første europæiske møde i Paris i november 2008.
- DEFF deltog i Elseviers 6. Nordic Librarian Forum i november 2008 i Helsinki.
- I starten af december deltog DEFF i 'Online Information 2008' i London Olympia. Udover netværksarbejde er formålet med deltagelse i dette årlige arrangement alene at gennemføre en lang række leverandørmøder.
- DEFF deltog i december 2008 i det halvårige møde for Coalition for Networked Information (CNI) i Washington.
- DEFF støtter Open Access publicering gennem medlemskab af SPARC, ligesom DEFF gennem medlemskab af COUNTER arbejder for standardiserede og sammenlignelige opgørelser af brug af elektroniske ressourcer. DEFF er tillige tilsluttet samarbejdet i Transfer.

Regnskab

Ved udgangen af 2007 videreførte DEFF ca. 0,2 mio. kr. til 2008. DEFFs ordinære finanslovsbevilling var på 17,4 mio. kr.

I 2008 var finanslovsbevillingen for DEFF delt op mellem en driftsbevilling (8,2 mio. kr.) og en tilskudsbevilling (9,2 mio. kr.). Driftsbevillingen under § 21.31.06 omfattede tre underkonti: løn (4,6 mio. kr.), øvrig drift (3,6 mio. kr.), Knowledge Exchange Office (0,3 mio. kr. netto).

Licensvirksomheden er på en særskilt konto og er udgiftsneutral.

Tilskudsbevillingen er placeret under § 21.31.05. Disse midler er alle anvendt på tilskud til projekter. Tilskuddene er fordelt af styregruppen på baggrund af ansøgninger fra primært programgrupperne.

Forskellen mellem tilskuddene til de forskellige programområder afspejler således styregruppens prioriteringer men også forskellen i antallet af ansøgninger. Det store beløb for tilskud uden for programområder skyldes primært at styregruppen besluttede at støtte Statsbibliotekets indkøb af nyt bibliotekssystem til hele Aarhus Universitet.

Samlet regnskab 2008	kr.
FL-bevilling	17.400.000
Videreført 2007	187.000
Tilbageført 2008	725.000
Samlet bevilling	18.312.000

Omkostninger programområder	
Arkitektur & Middleware	2.228.000
Informationsforsyning	1.735.000
Mødet med Brugeren	539.000
Nye Institutioner (inkl. Licenser til UVM-området på 750.000)	1.232.000
PURE	1.018.000
Uden for programområder	4.430.000
Omkostninger programområder i alt	11.182.000

Omkostninger drift	
Knowledge Exchange	375.000
Andre omkostninger (konferencer, rejser, publikationer mm.)	1.255.000
Sekretariatet	5.500.000
Omkostninger drift i alt	7.130.000

Omkostninger i alt	18.312.000
Til videreførsel til 2009	0,00

De generelle udgifter til rejser, konferencer m.m. er udskilt fra programgrupperne. Posten dækker udgifterne til alle deltagere i samtlige programområder, styregruppen og sekretariatet.

De samlede omkostninger udgjorde 18.312 mio. kr., og DEFF viderefører kr. 0 til 2009.

Projekter

Oversigten giver udelukkende et overblik over projekter, der er afsluttet, sat i gang i 2008 eller planlagt i 2009. På www.deff.dk findes en samlet oversigt over projekter i DEFF.

Afsluttede projekter

Arkitektur & Middleware

- Usability og Integrated Search
- Primo licenser
- Forstudie: Danbib som ægte fælleskatalog
- Danske biblioteker i WorldCat
- National forsideservice

Informationsforsyning

- Databrønd for e-bøger - afklaringsprojekt
- Databrønd for artikler – afklaringsprojekt
- PINDAR

Mødet med Brugeren

- Øges de studerendes studiekompetence, hvis studietekniske metoder integreres i fagundervisningen?
- Bibliotekerne som aktiv læringspartner - informationskompetence og nye roller for forskningsbibliotekerne
- Projekt lokal, regional og national virtuel reference
- Etablering af Asien-portal
- Shibboleth og Elsevier/Science Direct
- Udvikling af DK-AAI
- Learning Object Web
- Webtutorial om plagiering
- EduMedia Fase 2

Nye Institutioner

- Afklaringsprojekt for e-læringsprogram

Øvrige projekter

- Støtte til køb af backfiles ved universitetsfusioner (KB, SB, DTV)
- Indkøb af backfiles fra ISI-databasen "Web of Science"

Igangsatte projekter

Arkitektur & Middleware

- Tilknytning af kommercielle bibliotekstjenester til DK-AAI

Informationsforsyning

- Dansk Open Access Netværk
- 1. CRIS-OAR og 2. Electronic theses and dissertations (ETDs) compound objects and interoperability
- Offentlig adgang til dansk forskning (selvarkivering)
- Fastlæggelse af nationalt dataformat for projektregistrering og specifikation af videreudvikling af PURE/Orbit

Mødet med Brugeren

- Foranalyse: Eksplorativ søgning

Nye Institutioner

- Videnregistreringssystem til professionshøjskolerne (PURE)
- Knowledge and Information Community (KIC)
- Evaluering af forsøg med digitaliseret dansk materiale (E-bog)
- Udvikling af et e-læringsmodul i vidensøgning
- Mentorstøttet informationskompetence-projekt

Øvrige projekter

- Etablering af fælles bibliotekssystem til Aarhus Universitet

Planlagte projekter

Arkitektur & Middleware

- National EzProxy og National linkresolver

Informationsforsyning

- Databrønd
- Statistiske værktøjer til tidsskrifts-accession

Mødet med Brugeren

- Ekspert workshop og bruger "tour" med eksterne konsulenter

Nye Institutioner

- Nyt bibliotekssystem/standardiseret elektronisk platform for gymnasier

Øvrige projekter

- DEFF-rapport om fremtidens biblioteksbetjening af forskere
- Kampagne for Open Access-principper og License to Publish / 2. oplæg til en serie af workshops om 'Best Practice for E-journal Publishing'

Målsætninger 2009

Aktiviteterne og opfyldelsen af målsætningerne i DEFF er som regel afhængige af prioriteringerne hos de deltagende biblioteker og hos de uddannelses- og forskningsinstitutioner, som bibliotekerne betjener. I sidste års beretning var der forventninger om at 2008 ville blive koncentreret om de mange projekter, styregruppen havde bevilget tilskud på det sidste møde i 2007. Indsatsområderne i disse var mange. Af særlig prioritet for styregruppen kan nævnes udarbejdelsen af en Open Access Roadmap som et væsentligt element i det internationale samarbejde, udviklingen af integreret søgning og databrønd, styrkelsen af datasamarbejdet i DanBib samt ikke mindst arbejdet med den bibliometriske indikator.

I 2009 står den fælles databrønd højt på dagsordenen. Arbejdet med den vil formentlig komme til at optage en del tid og ressourcer for både DEFFs interessenter og for sekretariatet. Det ventes at der i løbet af 2009 vil blive indgået en aftale mellem seks store forskningsbiblioteker og DEFF-sekretariatet om en model for deltagelse og videre udvikling af brønden.

En anden central målsætning er at få Open Access (OA) yderligere markeret på landkortet. I regi af

programgruppen Informationsforsyning blev der i 2008 etableret et dansk netværk for OA ansvarlige/nøglepersoner på de danske forskningsbiblioteker og -institutioner. DEFF håber med netværket at kunne fremme OA-vidensspredningen og -delingen i Danmark. Ligeledes er det ambitionen at netværket kan støtte realiseringen af aktiviteter på Knowledge Exchange-området. Dette går fint i spænd med det særlige fokus på og prioritering af OA-området i 2009, hvor også John Houghtons cost-benefit analyse ventes at bidrage til debatten. Det har været glædeligt at observere Forsknings- og Innovationsstyrelsens øgede fokus på OA.

Til trods for at DEFF "kun" er rådgiver i forbindelse med den bibliometriske forskningsindikator, optager dette arbejde mange ressourcer. Dette ventes også at være tilfældet for 2009, hvor Teknisk Udvalg har vurderet, at der skal suppleres med yderligere tiltag. Herunder hører forskellige justeringer i de lokale systemer, opbygning af hjælpedatabaser samt en styrkelse af datavalideringen i forhold til den automatiske validering i Den Danske Forskningsdatabase. Også forskningsbibliotekerne ventes at måtte dedikere mange kræfter på deres indberetninger til Forsknings- og Innovationsstyrelsen.

Sekretariatet arbejder yderligere på at få afklaret den fremtidige finansiering af WAYF, idet projektmidlerne udløber med udgangen af 2009. Der ses her muligheder for at Forskningsnettet vil overtage og delfinansiere WAYF. Ved årsskiftet til 2009 kunne mere end 500.000 elektroniske identiteter benytte WAYF-login, og vokseværket ventes at fortsætte ind i det nye år.

DEFF-sekretariatet ser frem mod det etablerede samarbejde med konsulentfirmaet The Lime Guild om undersøgelse af fremtidens biblioteksbetjening af forskere. DEFF ventes at yde sekretariatsbistand i processen, mens The Lime Guild med Hans Siggaard Jensen i spidsen bærer ansvaret for indholdsleverancer i projektføreløbet. Siggaard leverede et opsigtsvækkende indlæg på årets internationale DEFF review, som omhandlede nye trends inden for forskning, uddannelse og videnssystemer. Det ventes at rapporten også vil bidrage med bud på fremtidens forskning og forskningstendenser, herunder naturligvis forskningsbibliotekets rolle i den sammenhæng.

Organisatorisk har der været den væsentlige udfordring at DEFF ved årsskiftet skulle have udpeget

en ny styregruppe for en ny fireårig periode 2009-2012. Det har været afgørende for den afgående formand, Kim Østrup, at der skulle være en vis kontinuitet i gruppen, eksempelvis i form af løbende udskiftninger af medlemmerne. Et større afklaringsarbejde pågik i efteråret 2008, men DEFFs Koordinationsudvalg nåede ikke inden årets udgang at have sammensat den nye styregruppe endeligt. Sammensætningen af gruppen ligger dog fast, således at gruppen vil bestå af tre repræsentanter fra henholdsvis Kulturministeriets resort, Undervisningsministeriets samt fra Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling. Og hertil en udpeget formand som den 10. person.

De almene gymnasier, SOSU-skolerne og VUC'erne indtrådte i DEFF pr. 1. januar 2009. Det betyder at disse institutioner i det kommende år kommer til at veje tungt i DEFF-samarbejdet. Desuden skal de integreres i DEFFs programgrupper og det øvrige DEFF-samarbejde. Der er nogle helt konkrete udfordringer for disse institutioner i forhold til licenser, it-systemer samt eventuelt et nyt bibliotekssystem, som DEFF skal hjælpe med løsningen af.

Tema: DEFF-review 2008

– biblioteket som strategisk partner

Forskningsbiblioteket kan få en endnu mere central rolle i forhold til forsknings- og læringsprocesser på universiteterne i det kommende år. Det var hovedbudskabet fra det review, som DEFF gennemførte i september 2008. Det blev dog også fremhævet at det forudsætter en målrettet indsats fra bibliotekerne og DEFF.

Reviewet gennemførtes konkret som et seminar med oplæg og diskussioner over to dage, der efterfølgende blev sammenfattet i en rapport med resuméer, konklusioner og anbefalinger. Denne rapport fremstår dermed som en vurdering af DEFFs strategi, overordnede prioriteringer og indsatsområder i lyset af den internationale udvikling inden for biblioteker, uddannelse og forskning. Rapporten blev sammenskrevet af DEFF-sekretariatet i samarbejde med reviewerne.

Reviewerne er repræsentanter fra det engelske JISC og det hollandske SURF, som DEFF samarbejder med gennem Knowledge Exchange. Desuden er rapporten baseret på oplæg om DEFF fra DEFFs programgrupper og om den generelle udvikling fra professor Hans Siggard Jensen og vicedirektør Birte Christensen-Dalsgaard.

DEFF har tidligere gennemført lignende reviews i 2001 og 2005. Dette seneste review fra 2008 blev gennemført i slutningen af den tidligere styregruppes periode og kan dermed indgå i den nye styregruppes strategiske beslutningsgrundlag.

I en strategisk sammenhæng kan problemstillingerne i reviewet opdeles i to områder: faglige og organisatoriske. Førstnævnte omfatter en beskrivelse af

udviklingen inden for forskning og uddannelse og udviklingen inden for biblioteker og informations-teknologi samt en række faglige anbefalinger. De organisatoriske udfordringer udspringer dels af de faglige problemstillinger, dels af en mere konkret vurdering af DEFFs nuværende organisation. I det følgende beskrives i kort form en række af de væsentligste pointer inden for disse områder.

Udviklingen inden for forskning og uddannelse

Det tidligere review fra 2005 beskrev en række udviklingstendenser for forskningen. De er fortsat relevante, men i det seneste review lægges der større vægt på innovation, som en stadig vigtigere faktor på universiteterne.

Innovation defineres som en idé, der kan skabe værdi i et socialt system – f.eks. på et marked. I et innovationssystem er det således ikke tilstrækkeligt at have ny viden, man skal også have en god idé.

Traditionelt blev forskning og innovation anskuet som adskilte domæner, og man forventede at innovation naturligt ville udspringe af forskning. Der er imidlertid efterhånden kommet øget fokus på at koble forskning til innovation og på at understøtte selve innovationsprocessen.

Denne bestræbelse kan give nye udfordringer til bibliotekerne. Skal bibliotekerne ud over den traditionelle opgave med at understøtte forskningens søgen efter ny viden også understøtte skabelsen af værdi? Det kunne eksempelvis ske med systemer, der i højere grad kan bidrage til nye idéer og inspiration.

Under alle omstændigheder synes udviklingen inden for biblioteksområdet og inden for it at give bibliotekerne mulighed for at rykke tættere på forsknings- og uddannelsesprocesserne på universiteterne.

Udviklingen inden for biblioteker og informationsteknologi

Reviewet fremhæver at biblioteket repræsenterer to kerneværdier: pålidelighed og struktur. Bibliotekets rolle som leverandør af information bliver efterhånden mindre central for både forskning og uddannelse, men biblioteket kan med afsæt i de traditionelle kerneværdier udvikle tjenester, der kan understøtte processer inden for forskning og læring.

Biblioteket kan eksempelvis anvende nogle af de nye teknologier til at strukturere videnskabelige data og bidrage til fortolkningen af dem. Det kan være teknologier til visualiseringer eller såkaldte mashups, hvor data og funktionalitet fra forskellige kilder integreres til en ny applikation. I den forbindelse understreges vigtigheden af åbne standarder og dynamiske systemer, der muliggør integration med andre systemer. Med nye teknologier kan biblioteket bidrage til at strukturere og formidle data på nye måder.

Teknologiske udviklinger, som cloud computing, pervasive computing og mobile enheder giver ligeledes biblioteket nye muligheder. Biblioteket kan være tilstede på nye platforme med services til brugerne, men udviklingen udfordrer samtidig mere traditionelle tjenester. Svækkelsen af bibliotekets rolle som informationsleverandør understreger vigtigheden af, at biblioteket rykker tættere på forsknings-

og læringsprocesserne og bidrager på nye måder. Disse processer er under stadig udvikling og f.eks. genererer forsknings- og læringsprocesser stadig flere data, som biblioteket kan bidrage til at håndtere. Derudover har en række biblioteksområder som eksempelvis eksplorativ søgning og informationskompetence mange forbindelser til mere formelle læringsprocesser. Det generelle billede af den teknologiske udvikling på biblioteksområdet er således en bevægelse fra samling til services med udgangspunkt i bibliotekets traditionelle kerneværdier.

Faglige anbefalinger

På baggrund af erfaringer fra Holland og England nåede reviewerne frem til lignende konklusioner. De fremhævede at biblioteket skal kunne håndtere 'enhanced publications' og 'packages og knowledge' (modeller, visualiseringer og andet ikke-tekstbaseret indhold), som fremkommer som resultat af forsknings- og læringsprocesser. De understregede ligeledes behovet for at biblioteket rykker tættere på brugerne og dermed opnår en tættere integration med forskning og uddannelse. De mente endvidere at disse bestræbelser med fordel kunne ske med afsæt i samarbejde om virtual learning environments og virtual research environments.

Desuden anbefalede reviewerne et øget fokus på at fremme Open Access også i forhold til læringsobjekter, og at bibliotekerne arbejdede med en mere formaliseret og struktureret tilgang til informationskompetence. Endelig understregede de at en række problemstillinger ikke kan løses af bibliotekerne alene. De advarede således mod større projekter på

centrale områder, medmindre det indgår i en prioritering hos universiteterne. Som eksempler blev Open Access og publiceringspolitikker, informationskompetence og bibliotekernes rolle i forhold til virtuelle lærings- og forskningsplatforme fremhævet.

Organisatoriske udfordringer

Der var generel ros til DEFF for resultaterne og opbakning til den strategiske retning. Reviewerne pegede dog på en række områder, hvor organiseringen af samarbejdet måske kunne optimeres.

Det blev således påpeget, at styregruppens rolle kunne fastlægges mere eksplicit. Der blev skelnet mellem en styregruppe, som aktivt fastlægger retning og prioriteringer, og en bestyrelse, som i højere grad udfordrer og kontrollerer direktionens planer og økonomiske dispositioner. Reviewerne mente at styregruppen burde overveje, hvilken rolle den ønsker at udfylde.

I forhold til programgrupperne var der ros til indsatsen, men reviewerne mente at grupperne kunne blive bedre til at kommunikere, hvilke problemer man ønsker at løse og sammenhængen til de overordnede strategiske prioriteringer. Det ville gøre det lettere for udenforstående at forstå de foreslåede løsninger. Desuden efterlyste man mere eksplicitte succeskriterier og målbare mål.

Organiseringen af DEFFs programgrupper er foretaget med udgangspunkt i en tredelt it-arkitektur. Reviewerne mente ikke at organiseringen er intuitiv

forståelig og gennemskuelig, og de foreslog en organisering med udgangspunkt i en tredeling i: 'information supply', 'information management' og 'information literacy'.

Endvidere mente de at DEFF burde udforme en strategi for, hvad DEFF vil med uddannelsesinstitutionerne, og hvilken rolle disse institutioner kan spille i DEFFs samlede strategi. Endelig foreslog man et øget fokus på en 'advocacy role', hvor DEFF forsøger at fremme bestemte synspunkter. Dette forslag skal ses i lyset af vurderingen af, at mange problemstillinger ikke kan flyttes uden universiteternes tilslutning

Reviewet understregede således at DEFF og bibliotekerne skal engagere universiteterne i strategiske indsatser. Det er eksempelvis ikke hensigtsmæssigt at lave biblioteksprojekter inden for e-læring og informationskompetence, hvis de ikke er en strategisk prioritet hos moderinstitutionen. Det er en udfordring for DEFF at opnå denne type strategisk koordinering og at forpligte moderinstitutionerne på strategisk biblioteksudvikling.

Der er ligeledes store udfordringer for det enkelte bibliotek. Biblioteket skal tilsyneladende tilbyde stadig mere komplicerede løsninger og it-services for at være attraktivt for forsknings- og læringsmiljøer. Det kan blive vanskeligt for det enkelte bibliotek at håndtere uden et tæt samarbejde med andre biblioteker. Samtidig skal biblioteket understøtte et procesfokus og rykke endnu tættere på lokale lærings- og forskningsmiljøer, hvilket kan besværliggøre koordinering og udviklingstakt med andre biblioteker.

